

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік і аудит»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік і контроль торговельної дебіторської та кредиторської
заборгованості (на прикладі ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП»)»
(назва теми)

Виконавець:

студентка ЦЗВФН гр. 4зф1

Продан Вікторія Русланівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Мацків Олена Ігорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стратегічний напрям розвитку ринкової економіки України, здатної інтегрувати у світовий ринок, вимагає пріоритетного вирішення економічною наукою та практикою господарювання комплексу проблем, пов'язаних ефективним розвитком підприємницьких структур національної економіки. З розвитком конкуренції на ринку та зниженням прибутковості перспективи розвитку будь-якого підприємства значною мірою залежать від стану його заборгованості та управління нею.

Дебіторська та кредиторська заборгованість є одними із показників фінансової стійкості, платоспроможності та незалежності бізнесу. Існування проблеми неплатежів зумовлює те, що суб'єкти господарювання на перший план висувують розв'язання власних проблем замість виконання фінансових зобов'язань за платежами перед партнерами, а отже, для ефективного управління заборгованістю підприємству потрібно регулярно слідкувати за рівнем дебіторської та кредиторської заборгованості, їх співвідношенням, періодом погашення та показниками оборотності.

Саме тому одним із пріоритетних напрямків розвитку для господарюючих суб'єктів повинно бути удосконалення обліку і контролю формування дебіторської та кредиторської заборгованості, виконання договірних зобов'язань із покупцями та постачальниками. Все це й зумовило вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку, аналізу та контролю дебіторської заборгованості та зобов'язань перед постачальниками досліджено у багатьох працях вітчизняних вчених, серед яких можна відзначити таких як Белозерцев В.С., Бержанір І.А., Верига Ю.А., Єлісеєва О. К., Лащик І., Майборода О.Є., Назаренко О.В., Лукаш Т.В., Пильнова В. П., Пугаченко О.Б, Зарудна Н. Я., Спіцина Н.В., Ступницька Т. М., Томчук О.Ф., Фурсова В.А., Чорненька О.Б., Хомин П., Шендригоренко М.Т., Шкріба К.В., Шот А.П., Шурпенкова Р., Яременко Л.М.

Проте, окремі аспекти щодо забезпечення формування обліково-аналітичної інформації про торговельну дебіторську та кредиторську заборгованість залишається завжди актуальними у практичній діяльності підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних аспектів та надання практичних рекомендацій з обліку та контролю дебіторської та кредиторської заборгованості з метою оптимізації ведення торговельної діяльності.

Відповідно до мети в роботі передбачено вирішення наступних завдань:

- визначити сутність та види дебіторської та кредиторської заборгованості як об'єктів обліку;
- дослідити нормативне регулювання та методичні аспекти обліку дебіторської та кредиторської заборгованості;
- вивчити проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю;

- оцінити тенденції розвитку та основні показники діяльності підприємства ТОВ «ВІЛАЙН ГРУП» ;
- проаналізувати загальну організацію системи обліку та документального забезпечення формування та погашення торговельної дебіторської та кредиторської заборгованості;
- висвітлити діючу систему обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві;
- здійснити аналіз динаміки та стану дебіторської та кредиторської заборгованості та визначити їх вплив на показники платоспроможності підприємства;
- окреслити організаційно-методичні аспекти контролю розрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- обґрунтувати напрямки удосконалення обліку, контролю та аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості підприємств у сфері торгівлі.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність підприємства ТОВ «ВІЛАЙН ГРУП» в частині операцій, які пов'язані з формуванням та погашенням дебіторської та кредиторської заборгованості. **Предметом дослідження** є теоретико-методичні основи та практичні аспекти обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованості.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовувалися такі методи дослідження: аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики обліку, аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості; статистичні та аналітичні розрахунки – для дослідження факторної облікової інформації; порівняння – для зіставлення показників діяльності підприємства у динаміці; середніх і відносних величин – для дослідження рівня використання облікової інформації в управлінській діяльності; табличний (графічний) – для наочного зображення результатів дослідження; спостереження.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчо-правові акти України, національні та міжнародні стандарти обліку і фінансової звітності з питань відображення дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості у складі зобов'язань. У процесі написання кваліфікаційної роботи досліджені і використані наукові праці провідних вітчизняних вчених в області фінансового обліку, контролю та аналізу дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості. Джерелом інформації для виконання кваліфікаційної роботи виступає: фінансова звітність підприємства за 2020-2022 роки, дані бухгалтерського обліку, статистична інформація, статті з фахових журналів

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена метою і завданнями дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел (60 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок, 14 таблиць, 20 рисунків, 11 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методичні основи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості» розглянуто економічний та обліковий аспекти визначення поняття «дебіторська заборгованість», «зобов'язання», та «кредиторська заборгованість», наведено їх види за окремими класифікаційними ознаками здійснено моніторинг нормативно-правових документів, які регламентують розрахункові операції та порядок відображення в обліку дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку, представлено порядок розкриття заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку та у статтях фінансової звітності, окреслено основні проблемні аспекти облікового відображення дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно до вимог національних та міжнародних стандартів обліку.

1. У другому розділі «Діюча система обліку дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП»» охарактеризовано основні види діяльності ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП», наведено стан виробничо-ресурсного потенціалу та визначено результативні показники діяльності, розкрити загальну організацію обліку та формування фінансової та податкової звітності, наведено порядок документального оформлення операцій за розрахунками з дебіторами та кредиторами, розкрито діючу систему аналітичного та синтетичного обліку, порядок відображення операцій за розрахунками з дебіторами та кредиторами у системі бухгалтерського обліку, окреслені основні проблемні питання, що впливають на якість обліку дебіторської заборгованості.

У третьому розділі «Аналіз та контроль дебіторської і кредиторської заборгованості підприємств» проведено аналіз динаміки та структури оборотних активів, дебіторської заборгованості, зобов'язань, кредиторської заборгованості, проаналізовано показники якісного стану дебіторської та кредиторської заборгованості, проведено оцінку ліквідності та платоспроможності підприємства ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП», представлено організаційні основи та методичку проведення контролю розрахунків з дебіторами та кредиторами, наведено алгоритм та основні етапи перевірки заборгованості покупців та замовників, встановлено достовірність відображення дебіторської заборгованості в обліку та звітності підприємства. запропоновано шляхи вдосконалення обліку, зокрема, рекомендовано деталізувати аналітичний облік з виокремленням термінів виникнення та погашення заборгованості, формування оперативної звітності відображення дебіторської заборгованості, впровадження в практичну діяльність підприємства ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП» сучасних методів управління дебіторської заборгованості, наведено загальний алгоритм управління дебіторською заборгованістю.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження відповідно до поставлених в роботі завдань були отримані наступні результати.

1. Встановлено, що в процесів ведення діяльності підприємств неминучі операції, що призводять до виникнення торговельної дебіторської та кредиторської заборгованості. Дебіторська заборгованість, у класичному розумінні, це актив, який виникає внаслідок контрактних взаємовідносин підприємства з юридичними та фізичними суб'єктами з приводу реалізації товарів, робіт, послуг та надає право на отримання грошових коштів. Кредиторська заборгованість, у класичному розумінні, це зобов'язання підприємства перед юридичними та фізичними суб'єктами з приводу отримання товарів, робіт, послуг та визначає обов'язок сплатити грошові кошти.

2. Відображення в обліку та фінансовій звітності дебіторської та кредиторської заборгованості здійснюється відповідно до нормативно-законодавчих регламентів національного та міжнародного рівня, якими визначено умови визнання та види дебіторської та кредиторської заборгованості, методи їх оцінки з урахуванням віднесення до конкретного виду. Правове регулювання здійснюється відповідно до Господарського та Цивільного Кодексів України. В частині впливу операцій з виникнення, погашення та списання дебіторської та кредиторської заборгованості на об'єкти оподаткування основним документом є Податковий Кодекс України. Формування облікової інформації регламентовано НП(С)БО та МСФЗ в залежності від обраної системи на конкретному підприємстві. Особливості обліку визначені в обліковій політиці підприємств.

3. Встановлено, що до основних проблем обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю слід віднести такі як недостатність аналітичної деталізації інформації з відображення заборгованості в системі рахунків та облікових регістрах, відсутність групування за термінами погашення дебіторської та кредиторської заборгованості, недосконалість політики управління дебіторською заборгованістю, що спричиняє негативний вплив на фінансово-майновий стан та подальший розвиток підприємства. Система обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю з використанням контрольно-аналітичного інструментарію має сформулювати інформаційну щодо причин зміни обсягів заборгованості, вивчення причин та ризиків виникнення простроченої заборгованості та наслідків непогашення боргів.

4. ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП» є спеціалізованою компанією з гарним ім'ям на ринку, активним учасником тендерних процедур, яка здійснює комплексне забезпечення офісів, підприємств, банків, канцелярськими товарами, паперовою продукцією, господарськими товарами, супутніми товарами; продаж пакувальних матеріалів: стретч-плівки, скотчу; оптові продажі канцелярських товарів та офісного паперу. Незважаючи на складні

економічні умови та інфляційні процеси, які зумовлені пандемією COVID-19, підприємство має достатньо стабільні показники своєї фінансово-торгівельної діяльності, які відзначають нарощування товарообороту навіть у період воєнного стану. Ведення діяльності є прибутковим, у 2021 році сума операційного прибутку становила 541,80 тис. грн, що на 232,2 тис. грн більше попереднього періоду. Проте зазначений показник у воєнний 2022 рік зменшився до 360,70 тис. грн. Разом із цим, отримання позитивного фінансового результату дозволяє підприємству бути рентабельним на протязі усього періоду

5. Операції з виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості, а також їх погашення оформлюються відповідними первинними документами, на підставі яких формуються облікові реєстри в автоматизованій системі обліку. Всі операції між контрагентами здійснюються на підставі господарських договорів. При реалізації товарів підприємство виписує видаткову накладну, товарно-транспортну накладну та податкову накладну на відвантажений товар. Імпортні товари на складі покупця оприбутковують на підставі зовнішньоекономічного договору купівлі – продажу, вантажної митної декларації, приймального акту і акту експертизи торговельно-промислової палати, комерційних документів (рахунків – фактур, інвойсів, що підтверджують митну вартість товару), транспортних накладних (СМК, залізничної накладної, авіанакладної, коносаменту, товаротранспортної накладної).

6. Бухгалтерський облік і звітність на підприємстві ТОВ «ВІЛАЙН ГРУП» ведеться у відповідності з методологічними основами та порядком, визначеними Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», національними П(С)БО, серед яких для обліку дебіторської та кредиторської заборгованості засовуються норми таких стандартів як НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», НП(С)БО 11 «Зобов'язання», НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти». На субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними контрагентами. На субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» ведеться облік розрахунків з іноземними контрагентами за одержані ТМЦ, виконані роботи, надані послуги. Аналітичний облік ведеться окремо за кожним контрагентом в розрізі кожного документа (рахунку) на сплату. Слід зазначити, що підприємство ТОВ «ВІЛАЙН ГРУП» веде розрахунки тільки з вітчизняними покупцями, які відображуються на рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями та замовниками, експортні операції підприємство не проводить.

7. За результатами проведеного аналізу, встановлено, що в загальній сумі оборотних активів дебіторський заборгованості належить не досить значна доля, яка коливається від 18,3% до 22,8%. На протязі періоду 2020-2022 рр. спостерігається нестабільність розмірів дебіторської заборгованості, але в цілому її сума зменшилася на 155,3 тис. грн. Доля кредиторської заборгованості за товари теж має певні коливання за певні періоди – від 20% до 35% в загальній сумі поточних зобов'язань, а також незначне зростання на 49,90 тис.

грн. На підприємстві спостерігається перевищення дебіторської торговельної заборнованості над кредиторською, коефіцієнт співвідношення вище одинці та становить 1,3. Доволі високі показники оборотності як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. Такий якісний стан зумовлює високий рівень ліквідності та платоспроможності ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП». Отримані показники ліквідності балансу свідчать про надлишок ліквідних активів над поточними зобов'язаннями, що відзначає спроможність підприємства погасити свої борги у встановлені терміни. Навіть у воєнний час рівень платоспроможності відповідає нормативним значенням, що є позитивним для ведення торговельної діяльності підприємства

8. Забезпечення контролю договірних зобов'язань з постачальниками та покупцями є одним із найважливіших аспектів функціонування підприємства, оскільки саме від цього залежить його фінансовий стан та безперервне функціонування. Внутрішній контроль дебіторської та кредиторської заборгованості зосереджується: 1) на визначенні оптимального розміру дебіторської заборгованості, який не буде надмірно відволікати з обігу фінансові ресурси суб'єкта господарювання та установить правильне співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю; 2) на забезпеченні своєчасного погашення договірних зобов'язань, що унеможливить збитки від штрафів за порушення термінів розрахунків. Інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованості є дієвим методом контролю та має на меті забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства

9. Враховуючи встановлені недоліки в системі організації обліку торговельної дебіторської та кредиторської заборгованості, а саме відсутність чіткої деталізації заборгованості за термінами погашення; відсутність чіткої методики нарахування резерву сумнівних боргів; відсутність системи кредитної політики та стимулювання дострокового погашення заборгованості; неналагодженість системи внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості; відсутність відповідальних осіб за роботу по недопущенню виникнення сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості, підприємству ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП» доцільно впровадити в практику обліку наступні заходи. Необхідно визначити перелік ознак класифікації та видів, на які поділяється дебіторська заборгованість для управлінських потреб та в розрізі аналітики для обліку заборгованості; встановити критерії віднесення дебіторської заборгованості до безнадійної відповідно до бухгалтерського та податкового законодавства; визначити перелік видів поточної дебіторської заборгованості, щодо якої буде створюватися на підприємстві резерв сумнівних боргів. Для організації оперативного обліку пропонується використання аналітичної відомості обліку дебіторів з виокремленням термінів виникнення та погашення заборгованості.

АНОТАЦІЯ

Продан В.Р. «Облік і контроль торговельної дебіторської та кредиторської заборгованості (на прикладі ТОВ «ВИЛАЙН ГРУП»)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
«071 «Облік і оподаткування»»
(шифр та назва спеціальності)
за освітньою програмою «Облік і аудит».
(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та класифікації дебіторської та кредиторської заборгованості, нормативно-правове регулювання обліку розрахунків з дебіторами з урахуванням вимог національних та міжнародних стандартів обліку, організаційні основи контролю дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості.

Проаналізовано основні економічні показники розвитку підприємства, динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості, ліквідність та платоспроможність підприємства, діючу систему обліку та методика проведення контролю розрахунків з дебіторами та кредиторами.

Запропоновано напрямки поліпшення облікового забезпечення систематизації інформації про дебіторську заборгованість на основі поглиблення аналітичності відображення облікової інформації, впровадження управлінського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, аналітичний облік, синтетичний облік, аналіз, контроль, ліквідність, платоспроможність.

ANNOTATION

Prodan V. «Accounting and control of trade receivables and payables (on the example of VILINE GROUP LLC)»

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty
«071 «Accounting and taxation»»
(code and name of the specialty)
for the educational program «Accounting and audit».
(title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2023

Thesis deals with theoretical aspects of the substance and classification of receivables and payables, legal regulation of the accounting of settlements with debtors according National and International Accounting standards, organizational principles of control of receivables and payables.

Author analysis the main economic indicators of the enterprise's development, the dynamics of receivables and payables, the liquidity and solvency of the enterprise, the current accounting system and the methodology for controlling settlements with debtors and creditors were analyzed.

We have recommended the directions of improvement of accounting for the systematization of receivables based on deepening of the analytical display of the accounting information, implementing of management accounting and internal control at the enterprise.

Keywords: receivables, payables, analytical accounting, synthetic accounting, analysis, control, liquidity, solvency